

Reuzenpanda

Panda's zie je elke dag. Overal kom je deze zwart-witte beren tegen. In speelgoedwinkels, op stickers, op handdoeken en koffiemokken. Maar naar echte reuzenpanda's moet je lang zoeken. Een paar dierentuinen in de wereld hebben ze in hun verzameling. In het wild krijg je een panda nauwelijks te zien. Ze zijn uiterst zeldzaam, schuw en wonen in dichtbegroeide bossen. We weten dan ook nog lang niet alles van de panda. In dit informatieblad kun je lezen wat wél bekend is. Bovendien kom je erachter wat het Wereld Natuur Fonds voor de reuzenpanda doet en hoe de panda ons symbool is geworden.

Groot en klein

De panda (*Ailuropoda melanoleuca*) wordt ook wel bamboebeer genoemd. Geen vreemde naam als je bedenkt dat hij in bamboebossen leeft en weinig anders eet dan deze planten. De officiële naam van de panda is reuzenpanda. Die naam klinkt wel vreemd. De panda is met een schouderhoogte van een sint-bernardshond niet echt klein, maar beslist geen reus. Dat is hij wel vergeleken met een naamgenoot: de kleine panda. Dit diertje is iets groter dan een wasbeer en wordt ook wel katbeer genoemd. Omdat dit roodbruine beestje eerder bekend was als 'de panda', kreeg het zwart-witte dier de naam reuzenpanda. Als we het verder over de panda hebben bedoelen we zoals de meeste mensen de reuzenpanda.

De ontdekking

Je kunt het je moeilijk voorstellen, maar de reuzenpanda is in het westen nauwelijks 150 jaar bekend. De Franse missionaris Pater David kreeg in 1869 als eerste westerling een pandahuid onder ogen. Daarvoor had nog niemand buiten Azië van dit dier gehoord. In China, het enige land waar de panda nog voorkomt, was de panda natuurlijk al langer bekend. Maar het is altijd al een behoorlijk zeldzaam dier geweest. In de kunstwerken van het oude China kom je bijvoorbeeld allerlei dieren tegen, maar geen reuzenpanda's. Wandkleden en tekeningen staan vol met tijgers, kraanvogels, schildpadden, herten en andere dieren. Panda's verschijnen pas halverwege de twintigste eeuw in allerlei kunstwerken.

Beer of geen beer?

Pater David noemde de panda een beer. Inderdaad lijken panda's veel op beren. De kleine panda lijkt veel meer op een wasbeer, die geen lid van de berenfamilie is. Later bleek het toch niet zo duidelijk te zijn waar in het dierenrijk de panda thuishoort. Nu eens plaatsten de biologen de panda in de wasberenfamilie, dan weer maakten ze van de kleine panda en de reuzenpanda een eigen familie. Maar de laatste jaren zijn de meeste biologen er toch van overtuigd dat de reuzenpanda bij de berenfamilie hoort en de kleine panda bij de wasberen.

Opvallend dier

Het meest opvallend van de panda is zijn zwart-witte vacht. Anders dan bij een koe zit het zwart en het wit altijd op dezelfde plek. De kop is wit met grote zwarte vlekken rond de ogen, zwarte oren en een zwarte neus. Het lijf is wit met een zwarte band over de schouders die overgaat in de zwarte voorpoten. Ook de achterpoten zijn zwart. De vacht is erg dicht, waardoor de panda goed tegen de kou kan. Zelfs onder zijn voeten loopt de vacht nog grotendeels door. Dat is warm en geeft een beter houvast op gladde berghellingen. Heel speciaal zijn de voorpoten van de panda. Daaraan zit een extra 'vinger'. Zoals bij alle beren steken vijf vingers naar voren. De panda heeft daarbij een polsbotje met een uitsteeksel. Dit uitsteeksel gebruikt hij als een soort duim, waarmee hij een bamboestengel met één hand kan vasthouden.

Een sterk gebit

De panda hoort officieel bij de roofdieren. Maar als je in zijn bek kijkt is dat niet goed te zien. De hoektanden hebben nog wel iets roofdierachtigs, maar de kiezen helemaal niet. Die zijn breed, plat en bobbelig in plaats van smal en puntig. Het gebit van de panda is niet gemaakt om vlees te knippen, maar om planten te vermalen. De panda heeft daarom ook enorm sterke kauwspieren. Aan zijn brede kop kan je dat zien.

Tanden en ingewanden

Panda's hebben een sterk gebit. Dat hebben ze niet voor niets. Ze leven namelijk van taaie kost. Ze eten weinig anders dan bamboe: bamboebladeren, jonge bamboescheuten, maar ook bamboestengels. De ingewanden van de panda zijn minder goed berekend op het bamboe-dieet. Plantaardig materiaal is moeilijk te verteren, vooral als er veel hout in zit, zoals bij bamboe. De panda eet en poept dan ook heel veel. Hij is soms wel 14 uur per dag aan het eten en werkt dan minstens tien, maar soms wel zestig kilo bamboe naar binnen. De panda kan daarbij wel honderd drollen per dag produceren. En dat is handig voor onderzoekers, want die gebruiken die drollen om panda's te tellen. Aan een drol kunnen ze zelfs zien van welke panda hij is.

Panda-baby's

Reuzenpanda's krijgen elke twee tot drie jaar een jong. In de paartijd zijn een mannetje en een vrouwtje hooguit een dag of vier bij elkaar. Daarna gaan ze ieder weer hun eigen weg. Na een draagtijd van ongeveer vijf maanden wordt het jong geboren: kaal, blind en met een opvallend lange staart. Bij de geboorte weegt het jong niet meer dan een appel. De moeder zelf haalt makkelijk zestig kilo! Dankzij de moedermelk groeit het jong goed. Na tien dagen is het vier keer zo zwaar en is al een donzig vachtje te zien. Na twee maanden zijn de oogjes open. Dan is het jong zo zwaar als een pasgeboren mensenbaby. Met zes maanden weegt het inmiddels wollige bolletje ruim 12 kilo. Als het jong ongeveer een jaar oud is, gaat hij zijn eerste bamboe eten. Tot die tijd is hij volledig afhankelijk van zijn moeder. Na anderhalf jaar kan de jonge panda op zichzelf leven. Maar als zijn moeder niet opnieuw zwanger wordt, blijft hij soms wel ruim twee jaar bij haar. Vanaf een jaar of vier is een pandavrouwtje aan voortplanting toe. Bij mannetjes duurt dat vaak iets langer.

Dichte bossen

Panda's houden van twee dingen: van bamboe en van rust. In de dichte bamboebossen in de bergen van Midden-China vinden ze dat allebei. Vroeger werd een groot deel van China door zulke bossen bedekt. De panda kwam toen in een veel groter gebied voor, zelfs nog in een deel van

Birma en het noorden van Vietnam. Nu zijn er nog maar een paar bossen over waar de panda voorkomt. Bij elkaar een oppervlakte van 25.770 km²; meer dan de helft van Nederland.

Kieskeurig

Als je een foto van een bamboebos ziet, zou je denken dat een panda nooit zonder voedsel zit. Zo simpel is het niet. Er bestaan honderden verschillende soorten bamboe. De panda heeft een duidelijke voorkeur voor tien daarvan. Het liefst eet hij de delen waar veel voedingstoffen in zitten en die niet te hard zijn, zoals jonge blaadjes en stengels of bamboescheuten. In vrijwel alle leefgebieden groeien op dit moment nog twee of meer soorten bamboe. Dat is belangrijk, omdat elke bamboesoort eens in de 30 tot 120 jaar afsterft. Panda's moeten dan makkelijk op een andere soort kunnen overgaan. Soms moeten ze daarvoor wel verhuizen naar een ander stuk bos. En dat wordt tegenwoordig steeds moeilijker.

Nieuw bos, vers bloed

Vroeger was verhuizen voor een panda geen probleem. Ook in de dalen groeide dicht woud waardoor de panda ongestoord naar een ander bergwoud kon trekken. Maar juist in deze gebieden is heel veel bos gekapt. Overal zijn akkers en dorpen. De reservaten waarin de panda leeft, liggen als losse eilandjes van elkaar gescheiden en het bos dat er nog tussen ligt wordt steeds meer bedreigd. Bijvoorbeeld door de bouw van wegen, mijnen en dammen. De panda's die buiten de reservaten leven krijgen zo steeds minder ruimte. Ook wordt het steeds moeilijker om van het ene bos naar het andere te trekken. En dat is wel nodig. Bijvoorbeeld om te paren met panda's die geen directe familie zijn, waardoor de kans op sterke jongen groter is. Of om voldoende voedsel te kunnen vinden.

Vijanden

In de natuur heeft de panda weinig vijanden. Luipaarden en jakhalzen zouden een panda kunnen aanvallen, maar laten dat liever uit hun hoofd. Een panda heeft een krachtig stel kaken: gemaakt om bamboe te kraken, maar ook geschikt om een poot van een luipaard te verbrijzelen. Als het

moet zal een pandamoeder haar jong fel verdedigen. Maar tegen mensen kan de panda zich moeilijker verweren. Nog steeds zijn er mensen die heel veel geld over hebben voor een pandahuid. Vaker komt het voor dat een panda per ongeluk wordt gevangen. Stropers zetten vallen in de bossen waar de panda leeft. Daarmee willen ze bijvoorbeeld herten of kraagberen vangen. Maar ook andere dieren kunnen in zo'n val terechtkomen, waaronder de panda.

Beschermde gebieden

In 1963 heeft de Chinese regering speciaal voor de reuzenpanda reservaten ingesteld. Begin jaren zestig van de vorige eeuw stelde China de eerste vier pandareservaten in. Ook werd in die tijd de jacht op panda's verboden. Tussen 1970 en 1980 werd het aantal reservaten uitgebreid naar 13. Met hulp van het Wereld Natuur Fonds was dit aantal in 2015 gegroeid tot 67. Deze natuurgebieden moeten goed worden bewaakt. Daarom worden er parkwachters opgeleid die erop moeten letten dat er geen stropers aan het werk zijn. Ook moeten zij ervoor zorgen dat mensen geen bomen in de reservaten kappen voor het hout of om nieuwe akkers aan te leggen.

Rust, veiligheid en ruimte

Het Wereld Natuur Fonds werd in 1980 als eerste buitenlandse natuurbeschermingsorganisatie actief in China. Sindsdien is samen met de Chinese overheid veel onderzoek gedaan. Ook is er een plan opgesteld voor de bescherming van wilde panda's. In 1998 werd bovendien een houtkapverbod ingesteld in en rond de pandareservaten om verdere afname van de bamboebossen te voorkomen. Maar dat is niet voldoende. De reservaten moeten goed worden beheerd en daarvoor zijn getrainde mensen nodig. Het Wereld Natuur Fonds helpt mensen op te leiden. Ook wordt met de lokale bevolking en bedrijven gezocht naar pandavriendelijke manieren om de inkomsten van de houtkap te vervangen. Zoals bijvoorbeeld herstel van de bossen en verantwoord toerisme. Het Wereld Natuur Fonds geeft ook ondersteuning bij pandatellingen en werkt aan verbindingswegen tussen de reservaten. Geen wegen van asfalt, maar

grote stroken bos. Zodat de panda's in de toekomst de rust en de ruimte hebben om elkaar te vinden.

Waarom zwart wit?

Het lijkt alsof de panda erg opvalt met zijn zwart-witte vacht. In de natuur is dat vaak niet gunstig. Dieren die te vrezen hebben van roofdieren blijven liever ongezien. Ook roofdieren zelf hebben meestal een onopvallende kleur. Met een schutkleur kunnen ze beter een prooi besluipen. Panda's hoeven geen prooi te besluipen, maar ze hebben ook niet veel te vrezen van andere dieren. We weten daarom niet precies waarom de vacht van de panda zwartwit is. Sommige wetenschappers denken dat ze zo extra opvallen en belagers waarschuwen dat ze gevaarlijk zijn. Dat doet een stinkdier bijvoorbeeld ook met zijn zwart-witte vacht. Andere wetenschappers denken dat de zwartwitte vacht van de panda goed herkenbaar maakt voor soortgenoten. In elk geval is het niet waarschijnlijk dat ze hun kleur hebben om elkaar te verjagen. Panda's ruiken elkaar namelijk veel eerder dan dat ze elkaar zien.

Weet wie je beschermt

Je kunt dieren pas goed beschermen als je meer van ze weet: waar ze leven, hoe ze zich voortplanten, hoeveel het er zijn. Daarom wordt er ook onderzoek gedaan naar de panda. Dat heeft ons tot op heden veel geleerd. Bijvoorbeeld dat panda's zich prima voortplanten in het wild zolang ze maar niet te veel in geïsoleerde stukken bos komen te zitten. Maar ook dat panda-moeders heel goed voor hun jongen zorgen. Ze laten hun jong wel eens dagen alleen achter om zelf te gaan eten. Vroeger dacht men dat de moeders hun kind in de steek lieten. Het pandajong werd dan 'gered' door mensen en ondergebracht in een fokcentrum of dierentuin. Onderzoek heeft laten zien dat dit helemaal niet nodig is. De pandamoeder gaat onder normale omstandigheden altijd weer terug naar haar jong. Naast onderzoek naar het gedrag van de panda wordt ook gekeken hoeveel er nog zijn. In zijn moeilijk begaanbare en dichtbegroeide leefgebied valt dat niet altijd mee. Zo duurt het soms wel 3 jaar om alle panda's te tellen. Volgens de meest recente telling (periode 2011 tot 2014) zijn er 1864 exemplaren. Overigens betekent dat wel een stijging ten opzichte van de

telling aan het begin van dit millennium, toen het aantal op 1600 werd geschat. Voor bescherming is het goed te weten hoeveel er zijn. En vooral: waar ze leven.

Levend symbool

De panda blijft voorlopig nog in gevaar. Als we willen dat er naast al die miljoenen panda's van pluche ook reuzenpanda's van vlees en bloed blijven bestaan, mogen we niet stil blijven zitten. Dat doet het Wereld Natuur Fonds dan ook niet. Door het leefgebied van de panda te beschermen worden bovendien andere bedreigde diersoorten gered, overal op de wereld. Want behalve een bedreigde diersoort is de panda ook het symbool van het Wereld Natuur Fonds. En dat symbool moet levend blijven.